

TERNOPIL VOLODYMYR HNATIUK
NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
CENTRE OF SOCIAL DEVELOPMENT AND INNOVATIONS
EAST ABERDEEN EDUCATIONAL RESOURCES

ISSN (Online): 2520-6230

ISSN (Print): 2520-6451

Scientific Papers

SOCIAL WORK & EDUCATION

Vol. 7, No 3, 2020

Ternopil, 2020

ЗМІСТ [CONTENT]

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ [RECENT ISSUES IN SOCIAL WORK]

Домашнє насильство як феномен соціальної роботи
[Domestic violence against women as a phenomenon of social work]
Вікторія Нестерчук 254

Критерії оцінювання якості послуги патронату над дитиною
[Criteria for quality assessment of the service "patronage over a child"]
Вадим Лютий, Ольга Павлик 263

Gender competences of social work students: do we need a transformative approach?
[Гендерні компетенції студентів соціальної роботи: чи потрібний трансформаційний підхід?]
Sergii Dvoriak, Olena Karagodina, Tetyana Semigina 279

Доступність послуг для сімей, які виховують дітей з аутизмом, як мета соціальної роботи
[Availability of services for families raising children with autism as a purpose of social work]
Ольга Столярик 289

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ [RECENT ISSUES IN SOCIAL WORK EDUCATION]

Ukrainian Experience in Social Work Education
[Досвід України з підготовки майбутніх соціальних працівників: змішана модель навчання]
Linda Ault, Megan Lindsey, Hanna Slozanska 304

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ [RECENT ISSUES IN EDUCATION]

The concept of an effective teacher through the eyes of Greek teachers and students: a literature review
[Ефективний вчитель очима грецьких педагогів та учнів: огляд літератури]
Prokopis Gimousias 315

Social Work and Education. – T. : Vector, 2020. – Vol. 7, No. 3. – 152 p.

In *Social Work and Education* are highlighted topical issues of social work and education. Journal publishes original research articles, short communications, scientific news in the related fields and also literature reviews.

Periodicity of the journal – 4 issues per year.

Reviewing a Manuscript for Publication. All scientific articles submitted for publication in “*Social Work and Education*” are double-blind peer-reviewed by at least two academics appointed by the Editors' Board: one from the Editorial Board and one, not affiliated to the Board and/or the Publisher.

Copyright. Authors submitting articles for publication are expected to provide an electronic statement confirming that their work is not an infringement of any existing copyright and will not indemnify the publisher against any breach of legislation and/or international standards in academic publishing. For the ease of dissemination all papers and other contributions become the legal copyright of the publisher unless agreed otherwise.

Academic ethics policy. The Editorial Board of “*Social Work and Education*” strictly follows all internationally acknowledged rules and regulations on academic publishing and academic ethics.

The Editorial Board suggests all potential contributors of the journal, reviewers and readers to dully follow this guidance in order to avoid misconceptions.

For a Full guide for All Authors please visit our website:
<http://journals.uran.ua/swe>

Editorial office address:

Kruvonosa str., 2
46027, Ternopil, Ukraine

Адреса редакції:

вул.Кривоноса 2, Тернопіль,
Україна, 46027

E-mail: annaslozanska@gmail.com; kulynyak@elr.tnpu.edu.ua

Scientific Council of the Ternopil
Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical
University recommends the Journal for
printing. Protocol № 1, 31. 08. 2020

Рекомендовано вченою радою
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка.
Протокол № 1 від 31. 08. 2020.

ISSN (Online): 2520-6230

ISSN (Print): 2520-6451

©SW&E, 2020

Social Work & Education

© SW&E, 2020

Борисенко, Н., Гриценко, І., Денисенко, В., Сидоренко, Н.(2020). Формування навичок самоосвітньої діяльності студентів педагогічних факультетів в умовах дистанційної освіти. Vol. 7, No. 3. Ternopil-Aberdeen, 2020. pp. 325-337. DOI: 10.25128/2520-6230.20.3.7.

УДК 378: 37.09

DOI: 10.25128/2520-6230.20.3.7.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Наталія Борисенко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра теорії та методики
дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна,
nataborisenchik15@gmail.com
ORCID:0000-0003-3515-4766

Ірина Гриценко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра педагогіки та психології
дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна,
grytsenko62@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1293-8261

Вероніка Денисенко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра педагогіки та психології
дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна,
ORCID:0000-0002-5461-6914

Наталія Сидоренко,
кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра теорії та методики
дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна,
veronikaden@ukr.net
ORCID: 0000-0003-2050-4938

Анотація. Умови сьогодення засвідчують потребу людства у фахівцях, що володіють широким обсягом та змістовно глибокими знаннями, уміннями, є всебічно компетентні у професійній діяльності та суспільному житті, здатними до самоосвіти. Інновацією в організації освітньої діяльності у закладах вищої освіти стало впровадження дистанційного навчання. Дистанційна освіта, на відміну від заочного навчання, дає змогу навчатися, перебуваючи на будь-якій відстані від закладу освіти.

В контексті окресленої проблематики значимості набуває підготовка студентів педагогічних факультетів в динамічних змінах, які зможуть підвищувати свій потенціал під час самоосвітньої діяльності, що зумовлює актуальність формування у майбутніх учителів самоосвітньої компетентності.

Організація самоосвітньої діяльності майбутніх педагогів виступає маркером високого рівня системи освіти в цілому. За відсутності навичок самоосвіти та без уміння самостійно здобувати знання стає неможливим формування досвіду наукової організації навчальної праці, що, значною мірою вплине на підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів.

У світовому просторі освітньою методологією виступає компетентнісний підхід у досягненні освітніх результатів, а компетентність, в свою чергу – мірилом освіченості людини, де акценти розставляються на результати навчання, здатності творчо застосовувати набуті знання, уміння, навички. Наше дослідження дало змогу стверджувати, що низка педагогічних умов формування самоосвітньої діяльності (мотивування, стимулювання та науково-дослідна діяльність) є ключовими у формуванні самоосвітньої діяльності студентів педагогічних факультетів. Ґрунтовно проаналізувавши сутність, характерні ознаки, принципи та зміст самоосвітньої діяльності, а також специфіку її в вищих закладах освіти дає змогу прийти висновків, що студентами педагогічних факультетів необхідно усвідомити власне та загальносуспільне значення самоосвіти, володіти ціннісними орієнтирами, мотивацією та мати внутрішню потребу систематичного оновлення та збагачення фахових знань, розвивати емоційно-вольові механізми у подоланні труднощів, а окрім цього, володіти всією сукупністю самоосвітніх умінь.

Ключові слова: самоосвітня діяльність; дистанційна освіта; навички самоосвіти; самоосвіта студентів; організація дистанційної освіти; самоосвітня компетентність.

Article history:

Received: June 20, 2020

1st Revision: August 21, 2020

Accepted: September 30, 2020

Вступ

Умови сьогодення засвідчують потребу людства у фахівцях, що володіють широким обсягом та змістовно глибокими знаннями, уміннями, є всебічно компетентні у професійній діяльності та суспільному житті, здатними до самоосвіти. Тому сучасність системи вищої освіти України знаменується швидкими змінами, адже необхідно у майбутніх педагогів формувати компетентності самоосвітньої діяльності. Інновацією в організації освітньої діяльності у вищих навчальних закладах стало впровадження дистанційного навчання. Дистанційна освіта, на відміну від заочного навчання, дає змогу навчатися, перебуваючи на будь-якій відстані від закладу освіти. Викладачі та студенти налагоджують взаємодію у віртуальному просторі за допомогою мережі Інтернет, комп'ютерні технології змінюють традиційні форми подачі матеріалу.

Актуальність дослідження полягає у тому, що на педагогічних факультетах постало завдання підготувати майбутнього вчителя та сформувати нормативні та мотиваційно-ціннісні компоненти особистості майбутніх фахівців. В контексті окресленої проблематики значимості набуває підготовка студентів педагогічних факультетів в динамічних змінах, які зможуть підвищувати свій потенціал під час самоосвітньої діяльності, що зумовлює актуальність формування у майбутніх учителів самоосвітньої компетентності.

Аналіз наукових публікацій

Проблемним аспектам самовдосконалення особистості засобами навчання приділялася увага низки дослідників. Загально дидактичні основи самоосвіти обґрунтовували в наукових працях Архангельський В., Бабанський Ю., Кузьміна Н., Малихін О., Щукіна Г.; системні підходи до самостійної роботи – Алексюк А., Кан-Калік В., Кондрашова Л., Підкасистий П.; сутність, структуру, зміст самоосвіти – Громцева А., Турбовський Я. Вітчизняними науковцями у галузі педагогіки та професійної світи також досліджувалися проблемні аспекти дистанційного навчання, серед них Биков Н., Думанський Н., Глазунова О., Камінська П., Морзе Н., Олійника В., Твердохлебова Н., та ін. Серед зарубіжних дослідників в даній галузі, що в своїх працях висвітлювали дані аспекти можна назвати Дж. Андерсона, Ст. Віллера, Т. Едварда. Педагогічне та інформаційне забезпечення дистанційного навчання описано в публікаціях Льовінського Н., Дж. Мюллера, Парріша Д., Філіпса Р.; організація освітнього процесу в системі дистанційного навчання в вищих навчальних закладах досліджена В. Свиридюком, Н. Басовою, Н. Жевакіною та ін.

Метою статті є аналіз засобів та підходів у самонавчанні за для формування навичок самоосвітньої діяльності студентів педагогічних факультетів в умовах дистанційної освіти як інноваційної форми навчання. Адже навички самоосвітньої діяльності майбутніх педагогів виступають маркером високого

рівня системи освіти в цілому. За відсутності їх та без уміння самостійно здобувати знання, стає неможливим формування досвіду наукової організації навчальної праці, що, відповідно, значною мірою вплине на підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів.

Методологією дослідження у світовому просторі виступає компетентнісний підхід у досягненні освітніх результатів, а компетентність, в свою чергу – мірилом освіченості людини, де акценти розставляються на результати навчання, здатності творчо застосовувати набуті знання, уміння, навички. З цієї точки зору основним безпосереднім результатом освітньої діяльності виступає формування компетентностей студентів педагогічних факультетів, однією із яких є самоосвіта. В процесі нашого дослідження для досягнення поставленої мети використовувалися загальнонаукові методи, а саме: теоретичного аналізу наукових джерел, синтезу, порівняння та узагальнення інформації.

Виклад основного матеріалу

Дистанційне навчання – це інноваційна форма навчання, яка запроваджує нетрадиційний спосіб контакту зі студентом та педагогом, що полягає у заміні прямого контакту спілкування на непрямий, наприклад: між студентом та професором він відбувається опосередковано, тобто в умовах, коли студенти та викладачі віддалені один від одного і не перебувають одночасно в одному лекційному залі. З прогресом та систематичним збільшенням доступності ІКТ, комп'ютерні та мультимедійні технології, дистанційне навчання стало відігравати дедалі важливішу роль в освітньому середовищі та постало в центрі уваги. Оскільки, Україна ввійшла в Болонський процес, то кредитно-модульна системи оцінювання знань студентів вимагає, щоб п'ятдесят відсотків навчального навантаження відводилося на самостійну роботу здобувачів освіти педагогічних факультетів. Віддалене та відкрите навчання - це така форма, яка в повній мірі підходить впровадженню сучасних моделей навчання в інформаційному суспільстві. Це пов'язано з розвитком інформаційних технологій, з величезною динамікою прогресу та перспективами покращення освітнього простору. В процесі дистанційного навчання студенти здобувають не тільки самоосвітні, але і вміння організованого самостійного здобування знань і їх практичного впровадження. Студенти мають змогу самі визначати для себе місце, розклад, комплекти засобів навчання та способи контактування з викладачами. Важливим елементом зазначеного виду освіти є вміння обирати форму навчання. Основні переваги для того, хто навчається, полягають в динамічній презентації матеріалів, свободі вибору обладнання та способів його застосування, диференційованому процесі розподілу матеріалів, індивідуальному стилі викладання, гнучких навчальних шляхів, свободі часу та місця. Поряд з цим є і переваги для людей, які проводять заняття: велика свобода у виборі місця та часу для викладання,

простіше відстежування та зберігання інформації індивідуальних прогресів у навчанні, відсутність обмежень на обладнання та використовувані програми (Глушаков, Сурядний, 2003, с. 12).

Дистанційне навчання є методом ведення дидактичних процесів в умовах, коли викладач та студенти відокремлені один від одного (іноді суттєво) і перебувають не в одному місці під час передачі інформації, тому, окрім традиційних засобів спілкування, використовуються сучасні телекомунікаційні технології, за допомогою яких відбувається відправка голосових-, відео-, комп'ютерних даних та друкованих матеріалів. Новітні технології великою мірою забезпечують прямий контакт у реальному часі між викладачем та студентом за допомогою аудіо- чи відеоконференцій, незалежно від їх відстані. Цим підкреслюється особлива роль та значення інноваційних технологій і формується новий погляд на дистанційну освіту.

Основою та особливостями дистанційної освіти є:

- віддалення викладача від студента;
- суворий вплив освітньої організації;
- використання технічних засобів та друку;
- підготовка вербальної та невербальної комунікації;
- можливість випадкових очних зустрічей;
- впровадження технологій та автоматизації в освітню систему.

Аналізуючи вчення деяких дослідників прослідковується різноманітне трактування визначення дистанційного навчання. На думку Є. Долинського, дистанційне навчання – форма здобуття освіти на рівні з очною чи заочною, в процесі якої присутні традиційні та інноваційні засоби навчання.

За визначенням П. Федорука, дистанційне навчання – нова форма навчального процесу, але застосовуючи системи такого навчання та практично впроваджуючи програмні засоби, дозволяють зберегти якість традиційних передач знань. Створюючи програмний комплекс, автор взяв за основу проведений аналіз та розроблені технології, який реалізовує системи дистанційного навчання та контролює знання. (Федорук, 2001, 2009. с. 16).

Варто звернути увагу на думку В. Бикова, розглядаючи дистанційне навчання, він називав її однією з форм навчального процесу, за допомогою якого всі учасники навчаються на відстані. Тому, характеризуючи дистанційне навчання, зауважимо, що у його процесі навчальний матеріал та взаємодія з наставником відбувається через інформаційні технології, комп'ютерні та супутникові зв'язки. (Биков).

На думку вченого Р. Шарана, дистанційне навчання є самостійною педагогічною технологією, основою для самоосвітньої роботи студентів, яка одночасно є керованою, дидактично забезпеченою та контрольованою, в роботі якої застосовують сучасні телекомунікаційні технології (Шаран, 2010).

В свою чергу дистанційне навчання студентів педагогічних факультетів вимагає навичок самоосвітньої діяльності, тому зауважимо, що в «Енциклопедії освіти» самоосвіта визначається як «самостійна пізнавальна діяльність людини, спрямована на досягнення певних особистісно-значущих освітніх цілей; задоволення загальнокультурних запитів, пізнавальних інтересів у будь-якій сфері діяльності, підвищення професійної кваліфікації тощо» (Енциклопедія освіти, 2008, с.796).

На думку українського вченого С. Гончаренка, основним засобом самоосвіти вважається самостійне вивчення літератури. Також, на його думку, джерелом самоосвіти можуть бути засоби масової інформації (Гончаренко, 1997, с.28).

Інші підходи самоосвітньої діяльності пропонує Юзеф Пітер, який у своїй праці "Психологічні проблеми самовиховання" вважає, що самоосвіта - це "спрямована ззовні робота над власною особистістю, а, зокрема, над розвитком власних знань, власних навичок, власних поглядів та переконань у власному характері" (Pieter, 1963). Він доповнює це визначення в "Психологічному словнику" і формулює як "курс довготривалої діяльності, метою якої є частково самостійне здобуття знань або поглиблення вже одержаних знань, або формування та вдосконалення власних рис характеру; іноді обидва поєднуються» (Pieter, 1963, p. 267).

М. Кузьмін вважає самоосвіту самостійною, цілеспрямованою, пізнавальною діяльністю, основою якої є внутрішні мотиви особистості й здійснюється вона без наставника. Студент сам ставить перед собою мету, шлях до її досягнення, також визначає час, методи занять та джерела для отримання знань, тобто виступає ініціатором (Кузьміна, 1976, с. 15-18).

Під самоосвітньою компетентністю І. Зимня вбачає навчання впродовж життя, неперервне навчання як особистого професійного так і соціального життя. Науковець до змісту неперервного навчання відносить: потребу в саморозвитку; сприймаючи навчання як задоволення; мати уявлення про себе як про ефективного та незалежного студента; толерантність до ризику, неясності та ускладнення при навчанні; творчість; сприймаючи навчання як процес впродовж життя, який приносить користь; навчальна ініціатива; розуміючи себе; прийняття відповідальності за своє навчання.

З вищезазначених міркувань випливає, що самоосвітня діяльність - це і навчальний процес, і спосіб життя, який характеризується активним пізнанням світу та себе, вдосконаленням своєї особистості у всіх сферах освіти, не лише педагогічної, але й соціально-моральне, естетичне удосконалення. (Polturitsky, 1991, p. 318). Самостійність у навчальному процесі студентів педагогічних факультетів означає не відмову від допомоги, а планування власної діяльності, формування власного шляху професійного розвитку, планування власної професійної кар'єри, вибір відповідних форм, методів, контроль її перебігу та

здатність оцінювати її результати. Першочерговим завданням майбутнього педагога в цьому процесі є мотивація. Успіх студента та викладача в самоосвіті залежить насамперед від правильного розуміння суті процесу самоосвіти обома сторонами, легітимності студента та педагога з відповідними компетенціями самоосвіти, включаючи, зокрема, організаційні компетенції та вироблення принципів доброї співпраці між ними, що засновані на принципі довіри, відкритості та взаєморозуміння (Polturitsky, 2004, p. 43-48).

Опираючись на дослідження Н. Коваленко, можна вважати, що самоосвітня компетентність є складною інтегративною властивістю особистості, що забезпечує готовність задовольняти індивідуальні та соціальні потреби пізнання нею дійсності на основі оволодіння знаннями, уміннями та навичками, способами діяльності та набутого досвіду продуктивно здійснювати самостійне систематичне цільове освоєння соціального досвіду людства (Коваленко, 2009). Науковець вважає, що навички самоосвітньої діяльності людини передбачають наявність системи цінностей, усвідомлення важливості освіти в сучасному житті, особистісної відповідальності за власне життя; системи знань про методи пізнання, інформаційний пошук; уміння та прагнення використовувати їх у навчанні для потреб власної самоосвіти, у повсякденному житті; активної позиції.

Самонавчання – це форма людської діяльності, яку виконує людина добровільно або під впливом певних мотивів і для задоволення власних соціальних та культурних потреб (Maziarz, 1966, p. 12).

В процесі самостійної діяльності студентів їх мета стає більш динамічнішою, оскільки вони досягають вищого ступеня усвідомлення, зачасту переоцінюють та вдосконалюють її. Самоосвіта майбутніх педагогів шляхом дистанційного навчання досягає свого оптимального рівня, коли вона сама трансформується у постійні життєві потреби людини та забезпечує основу для навчання. (Okon 1996, p. 251). Фактором, що стимулює здобувачів освіти до самоосвітньої діяльності, є потреби у реалізації утилітарних цілей (підвищення, визнання, винагорода, заробіток) та здійснення прагнень досягти духовних цінностей (Nowacki, Korabiowska-Nowaska, Baraniak, 2000, p. 230). Більшість визначень самоосвітньої діяльності студентів полягають не тільки у встановленні цілей, змісту, форм, джерел і методів навчання, а також результатів цього процесу, які можуть виражатися у змінах людських цінностей, рис особистості, а також у свою чергу ведуть до еволюції його ставлення та поведінки. Самоосвітня діяльність в умовах дистанційної освіти є сукупністю цілеспрямованих зусиль та діяльності, спрямованих на досягнення змін у особистості саме за допомогою сформованих відповідних навичок та зусиль суб'єкта. Студент стає активною і самостійною навчальною одиницею, а педагог залишається тьютором, ментором, наставником, який виконує роль менеджера в самоосвітній діяльності, а не тільки носій та надавач знань (Polturitsky, 2002, p. 21). На думку Мазіарза (Maziarz, 1966, p. 191),

провадження самоосвітньої діяльності повинно бути поступовим процесом, в якому принаймні мають бути наявні три ступені:

- елементарний, що полягає в оволодінні технічними навичками роботи самоосвітньої діяльності;
- вищий, що означає розвиток певних інтелектуальних навичок;
- найвищий, що є рівнозначний "посвяченню" в методи наукової роботи та формування позиції "рефлексивно-дослідницької діяльності".

Студентів педагогічних факультетів слід провадити до самоосвіти непрямим і прямим способом. Непрямий спосіб впливу на студентів зводиться до такої концепції процесу навчання, в якому сам студент є пізнаючим предметом світу через активну розумову роботу, засновану на самостійному мисленні, самостійних діях та глибокому досвіді. Педагог бере на себе роль тонкого, мудрого, послідовного ментора та менеджера цього професіонала (Maziarz, 1966, p.185). При безпосередньому здійсненні відбувається поступове засвоєння студентами техніки розумової праці з метою отримання практики в таких напрямках:

- раціональне використання джерел знань,
- оперування ефективними методами розумової праці,
- ознайомлення з вступними методами розумової праці, тощо.

Це основні фактори, які надзвичайно важливі для формування навичок самоосвітньої діяльності. Однак ми повинні враховувати й інші підстави: правильна організація умов для самостійної роботи; відповідний підбір джерел та матеріалів для самостійного вивчення, а також вміння їх правильно використовувати; вибір методів, адекватних цілям самоосвіти, щоб вони виконували відповідну роль у самоосвітній діяльності майбутніх педагогів; здатність уникати помилок; відповідне планування всього процесу самоосвіти; вміння правильно міркувати та логічно мислити; наполегливість у досягненні обраної мети; здатність бути критичними та самокритичними; вміння правильно спостерігати; належна концентрація; здатність до мислення; мобілізація; відданість тому, що робимо; прагнення до мети; активність у процесі самовиховання; безперервність та регулярність у процесі самонавчання; відповідна мобілізація; правильне розуміння матеріалу, який вивчається; здатність до самоконтролю; наполегливість; надійність; здатність запам'ятовувати; безперервна інтелектуальна ефективність.

Важливе значення в процесі формування навичок самоосвіти мають і зовнішні фактори: місце роботи та техніка. Важливо, щоб студенти почувались у ньому добре і безпечно, щоб це був для них такий оазис миру, місце, де можна спокійно подумати, де ніхто або що-небудь не заважатиме. Також мають значення і щоденні графіки. Студенти повинні планувати це заздалегідь і враховувати такі речі, як час, витрачений на роботу, навчання, відпочинок, харчування, розваги та

сон. Безперечно, відпочинок і сон мають велике значення в процесі формування навичок самоосвітньої діяльності, адже свіжий розум, бадьорість і невтомленість, звичайно спрощує навчання.

Важливе значення у самоосвіті в умовах дистанційного навчання окрім умінь, навичок та внутрішніх сформованих структур та алгоритмів, відіграють також педагогічні умови, тобто практична реалізація результатів формування самоосвітньої діяльності. Адже з інформацією теж потрібно вміти працювати, замало тільки вміти її знаходити та читати, важливо розуміти її та усвідомлювати сфери практичного її реалізування. Тому доцільно виділити три основні ланки формування самоосвітньої навичок студентів педагогічних факультетів: доступ до інформації; вміння обробляти інформацію; сприятливі умови для отримання самоосвіти.

Так, на думку науковців Л. Білоусової та О. Кисельової, варто виділити основні функції самоосвітньої діяльності саме педагога: мотиваційна (активність, самоактуалізацію та самореалізацію викладача); розвивальна (саморозвиток педагогічних та професійних якостей та здібностей); пізнавальна (систематизація знань, пізнання та самопізнання); інформативна (розуміння різної інформації, оцінювання значимість чи другорядність даної інформації); методологічна (спрямовує діяльність викладача та теоретичне розуміння та наукове дослідження педагогічного процесу); діагностично-прогностична (професійний розвиток, становлення самоосвітньої компетентності педагога); комунікативна (міжособистісна та педагогічна комунікація); рефлексивна (результати самоосвіти та шляхи її вдосконалення) адаптаційна (педагог у сфері педагогічної діяльності в інформаційному світі); інтерактивна (активна та творча діяльність педагога, що веде до саморозвитку та самоосвіти) (Білоусова, Кисельова, 2009, с. 11-20).

Під час пандемії COVID-19 на педагогічних факультетах у вищих навчальних закладах в умовах дистанційного навчання стикнулися із проблемою нестачі фахівців, які б могли розробляти та організовувати таке освітнє середовище. В першу чергу майбутніх освітян ми повинні навчити розробляти, організовувати та працювати в дистанційній формі, щоб будучи в майбутньому кваліфікованими фахівцями, вони могли впроваджувати та розвивати його. У підготовку фахівців даного напрямку повинні бути включені не тільки загальні питання знань з педагогіки, методики та психології, але і глибокі знання з сучасних методик навчання та інформаційно-комунікативних технологій. Організація навчального процесу дистанційного навчання вимагає своїх специфічних методів, засобів та форм, а також наукового підґрунтя.

Для забезпечення якісної сучасної освіти дистанційне навчання є невід'ємною складовою у вищій навчальних закладах. Використання дистанційних технологій в освітньому середовищі на педагогічних факультетах розкриває можливості позитивного впливу на підвищення рівня якості освіти, забезпечує реалізацію

потреб майбутніх фахівців в освітніх послугах, підвищує професійну мобільність та активність. Дистанційні технології сприяють формуванню єдиного освітнього простору в рамках індивідуалізації навчання при масовості вищої освіти. Розвиток інформаційних технологій у сучасному світі спричинив перегляд традиційних підходів до визначення перспективних форм організації освітнього процесу, де одним із векторів виступають навички самоосвітньої діяльності. Невпинне збільшення обсягів інформаційних даних і відомостей спонукає до необхідності вдосконалення підготовки студентів педагогічних факультетів, пошуку інноваційних технологій підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу, а також постійного, неперервного вдосконалення фахової компетентності спеціалістів.

Висновки

Аналіз результатів дослідження дав змогу нам стверджувати, що відокремленими педагогічними умовами у формуванні навичок самоосвітньої діяльності студентів педагогічних факультетів є мотивація, педагогічне стимулювання та науково-дослідна діяльність, що виступають ефективними чинниками у розвитку їх самоосвітньої компетентності як майбутнього висококваліфікованого вчителя. Отже, самоосвітня компетентність майбутніх учителів буде інтенсивно формуватися за наявності у студентів розвиненої мотивації до професійного удосконалення та за допомогою належної організації фахової підготовки шляхом впровадження педагогічних стимулів та участі у науково-дослідній діяльності.

Наше дослідження дало змогу стверджувати, що низка педагогічних факторів формування самоосвіти в дистанційних умовах є пріоритетними в сьогоденні на педагогічних факультетах. Ґрунтовно проаналізувавши сутність, характерні ознаки, принципи та зміст самоосвітньої діяльності, а також специфіку її в вищих закладах освіти дає змогу прийти висновків, що студентами педагогічних факультетів необхідно усвідомити власне та загальносуспільне значення самоосвіти, володіти ціннісними орієнтирами, мотивацією та мати внутрішню потребу систематичного оновлення та збагачення фахових знань, розвивати емоційно-вольові механізми у подоланні труднощів, а окрім цього, володіти всією сукупністю самоосвітніх умінь.

Однак, проведене нами дослідження не охоплює повною мірою всіх аспектів проблеми, тому подальшу перспективу вбачаємо у дослідженні інтеграційних підходів модернізації змісту освітніх програм для студентів педагогічних факультетів із методами навчання в умовах дистанційної освіти.

Література

- Биков, В. Ю. (2001). *Проектний підхід і дистанційне навчання у професійній підготовці управлінських кадрів*. Кримські педагогічні читання, Матеріали Міжнародної наукової конференції, Харків: НТУ "ХПІ", С. 30-50.
- Білоусова, Л. І., Кисельова, О. Б. (2009). *Технологія формування у майбутніх педагогів компетентності самоосвіти з використанням потенціалу інформаційно-навчального середовища*. Інформаційні технології в освіті: зб. наук, праць. Херсон: Вид-во ХДУ, Випуск III, С. 11-20.
- Глушаков, С.В., Сурядний, А.С. (2003). *Персональний комп'ютер для учителя*. Харків: Фолио, 507 с.
- Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. К.: Либідь, 376 с.
- Енциклопедія освіти. (2008). Акад. пед. наук України. Київ: Юрінком Інтер 1036 с.
- Коваленко, Н. В. (2009). *Формування самоосвітньої компетентності учнів основної школи сільської місцевості*. (автореф. дис. канд. пед. Наук). Київ.
- Кузьмина, М. Г. (1976). *Вопросы о понятии «самообразование» / Формирование у учащихся стремления к самообразованию*. Волгоград: ВГПИ, С. 15-18.
- Федорук, П. І. (2009). *Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних Інтернет-технологій*. (автореф. дис. д-ра техн. наук). НАН України, Ін-т пробл. мат. машин і систем. К.
- Федорук, П. І. (2001). *Система дистанційного навчання та контролю знань на базі Internet-технологій (на прикладі медичних вузів)*. (дис. канд. техн. наук). Київська медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика. К.
- Шаран, Р. (2010). *Професійна підготовка магістрів інформаційних технологій в системі дистанційної освіти США*. (дис канд. пед. наук). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка.
- Maziarz, C. (1966). *The process of self-education*. Warsaw: Państwowy Zakład Wydawnictw Szkolnych, p. 12.
- Novatsky, T. V., Korabovskaya-Novachka, K., Baranyak, B. (2000). *A new dictionary of labor pedagogy*. Warsaw: Kind. WSP TWP, p. 230.
- Okoń, W. (1996). *New pedagogical dictionary*. Warsaw: Żak .. p. 251.
- Peter, J. (1963). *Psychological problems of self-education*. NK Warsaw.
- Peter, J. (1963). *Dictionary of Psychology*. Ossolineum Wrocław, p. 267.
- Polturitsky, J. (1991). *Didactics for adults*. Warsaw 1991, p. 318.
- Polturitsky, J. (2004). *Self-education and professional development of teachers*, in: (ed.) Kruszewski ZP, *Teacher in the context of modern educational problems*. Warszawa-Płock, p. 43-48.
- Polturzhytsky, J. (2002). *Didactics for teachers*. Płock: Novum. p. 21.

CREATING SKILLS IN SELF-EDUCATIONAL ACTIVITY FOR STUDENTS OF PEDAGOGICAL FACULTIES IN DISTANCE EDUCATION

Nataliia Borisenko, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kherson State University, Faculty of Pedagogy, Department of Theory and Methods of Preschool and Primary Education Ukraine, Kherson, st. University 27; nataborisenchik15@gmail.com

Iryna Hrytsenko, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor Kherson State University, Faculty of Pedagogy, Department of Pedagogy and Psychology of Preschool and Primary Education Ukraine, Kherson, st. University, 27; grytsenko62@gmail.com

Veronika Denysenko, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kherson State University, Faculty of Pedagogy, Department of Pedagogy and Psychology of Preschool and Primary Education Ukraine, Kherson, st. University; 27veronikaden@ukr.net

Natalia Sydorenko, PhD in Philological Sciences, Associate Professor, Kherson State University, Faculty of Pedagogy, Department of Theory and Methods of Preschool and Primary Education, Ukraine, Kherson, st. University, 27; natalasidorenko@gmail.com

Abstract. *Today's conditions witnesses to the need of humankind for specialists with a wide range and content of deep knowledge and skills who are fully competent in their professional activity and social life, able to self-education. Distance education, in contrast to extra-mural tuition, allows you to study at any distance from the educational institution.*

At pedagogical faculties, the task arose to prepare the future teacher and to create the normative and motivational-value components of a personality of future specialists. In the context of the outlined range of problems, it is important to teach the students of pedagogical faculties within the dynamic changes, so they will be able to increase their potential during self-educational activity. This is the actual reason to form self-educational competence in future teachers.

The arrangement of self-educational activity of future teachers is a marker of a high level of education in general. In the absence of self-educational skills and the ability to acquire knowledge independently, it becomes impossible to create the experience of a

scientific arrangement of educational work. Accordingly, this fact will significantly affect the training of highly qualified teaching staff.

At the international level, the educational methodology includes the competency-based approach in the achievement of the educational outcomes. Besides, the competence, in its turn, is a measure of a person's education, where the emphasis is placed on the outcomes of the study, the ability to apply the acquired knowledge and skills creatively.

Our study allows us to state that several pedagogical conditions to create the self-educational activity (motivation, stimulation and research activity) should be essential in forming the self-educational activity for students of pedagogical faculties. Thoroughly analysis of the essence, characteristic features, principles and content of self-education as well as its specifics in higher educational institutions, allows us to conclude that the students of pedagogical faculties must understand the personal and social importance of self-education, possess the values, motivation and have the internal necessity of systematic renewal and enrichment of professional knowledge, develop emotional and volitional mechanisms in overcoming the difficulties and, also, they should have the entire body of self-educational skills.

Keywords: *self-educational activity, distance education, self-educational skills, self-education of students, arrangement of distance education, self-educational competence.*

References

Bikov, V. Yu. Project approach and distance learning in professional training of managers URL: <http://www.ime.edu-ua.net/cont/Bykov1.doc> [in Ukrainian].

Bilousova, L. I., Kiselyova, O. B. (2009). Technology of formation of future teachers' competence of self-education using the potential of information-learning environment. Information technologies in education: coll. sciences, works / ed. Spivakovsky, O. V. Kherson: KSU Publishing House, Issue III. p. 11-20 [in Ukrainian].

Glushakov, S. V., Suryadny, A. S. (2003). Teacher's personal computer. / Kharkiv: Folio, 507p. [in Ukrainian]

Goncharenko, S. V. (1997). Ukrainian pedagogical dictionary / S. V. Goncharenko; Goal. ed. S. Golovko / K.: Lybid, 376 p. [in Ukrainian]

Encyclopedia of Education. (2008). Acad. ped. Sciences of Ukraine; heads. ed. V. G. Kremen, Kyiv Jurinkom Inter, 1036 p. [in Ukrainian]

Kovalenko, N. V. (2009). Formation of self-educational competence of primary school students in rural areas: author. diss. cand. ped. sciences: 13.00.09; SDPU them. Makarenko. K., 20 p. [in Ukrainian]

Kuzmina, M. G. (1976). Questions about the concept of "self-education" / Formation of students' desire for self-education. Volgograd: VGPI, p. 15-18. [in Russian].

Fedoruk, P. I. (2009). Adaptive system of distance learning and knowledge control based on intelligent Internet technologies: author's ref. dis ... dr. tech. science: 05.13.06. NAS of Ukraine, Inst. mate. machines and systems. K., 37 p. [in Ukrainian]

Fedoruk, P. I. (2001). The system of distance learning and knowledge control based on Internet-technologies (on the example of medical universities): dis ... cand. tech. science: 01.05.03. Kyiv Medical Academy of Postgraduate Education. K., 219 p. [in Ukrainian]

Sharan, R. (2010). Professional training of masters of information technology in the system of distance education in the United States: ph.d. ped. science: 13.00.04. / Ternopil: TNPU. V. Hnatyuk, 249 p. [in Ukrainian]

Maziarz, C. (1966). The process of self-education. Warsaw: Państwowy Zakład Wydawnictw Szkolnych, p. 12 [in Poland].

Novatsky, T. V., Korabovskaya-Novachka, K., Baranyak, B. (2000). A new dictionary of labor pedagogy. Warsaw: Kind. WSP TWP, p. 230 [in Poland].

Okoń, W. (1996). New pedagogical dictionary. Warsaw: Żak .. p. 251. [in Poland].

Peter J. (1963). Psychological problems of self-education. NK Warsaw [in Poland].

Peter J. (1963). Dictionary of Psychology. Ossolineum Wrocław, p. 267. [in Poland].

Polturitsky J. (1991). Didactics for adults. Warsaw, 1991, p. 318. [in Poland].

Polturzhysky J. (2004). Self-education and professional development of teachers, in: (ed.) Kruszewski, Z. P., Teacher in the context of modern educational problems, Warszawa-Płock, p. 43-48. [in Poland].

Polturzhysky, J. (2002). Didactics for teachers. Płock: Novum. p. 21. [in Poland].